

Тел: 342-352/354 (082)
67.400я43

Рекомендовано до друку вченою радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України (протокол № 10 від 30 листопада 2011 року)

Редакційна колегія:

кандидат юридичних наук О. О. Первомайський (голова), кандидат юридичних наук Г. Ю. Шаркова (заст. голови), академік НАПрН України О. Д. Крупчан, доктор педагогічних наук І. А. Добрянський, доктор юридичних наук М. К. Галантич, кандидат юридичних наук І. Е. Берестова, кандидат юридичних наук Н. Б. Солтис, В. В. Кочин.

Правові та економічні передумови участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах: загальнодержавні та регіональні аспекти (м. Кіровоград, 09-10 грудня 2011 року): Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / Ред. кол. О.О. Первомайський (голова), Г. Ю. Шаркова (заступник голови) та ін. – К.: НДП приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. – 240 с.

У збірнику узагальнено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Правові та економічні передумови участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах: загальнодержавні та регіональні аспекти», що була організована 09-10 грудня 2011 року спільними зусиллями Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України та Кіровоградського інституту регіонального управління та економіки.

До видання включено тези доповідей учасників конференції. Тематика тез охоплює кілька напрямів роботи конференції, а саме: загальні засади участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах, особливості цивільно-правового регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах, адміністративне та господарсько-правове регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних та публічних відносинах, економіко-фінансові основи діяльності суб'єктів публічного права на загальнодержавному та регіональному рівні.

Збірник розрахований на науковців, практикуючих юристів, державних службовців органів державної влади, службовців органів місцевого самоврядування та інших осіб, зацікавлених у вдосконаленні правових та економічних умов участі суб'єктів публічного права в цивільних та інших правовідносинах.

ISBN 978-966-7509-82-8

© Колектив авторів, 2011,
© О.О. Первомайський та ін., 2011,
© НДП приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011

ЗМІСТ

Вступне слово	
1. Особливості цивільно-правового регулювання участі суб'єктів публічного права в приватних відносинах	
<i>Берестова Ірина Ерїєна</i> Посидання приватних та публічних інтересів при регулюванні цивільних відносин (окремі аспекти).....	9
<i>Бернацький Микита Віталійович</i> Правові наслідки утримання житла в неналежному стані	13
<i>Біленко Мар'яна Сергїєвна</i> Порядок укладення договору підряду в капітальному будівництві.....	16
<i>Боднар Володимир Вікторович</i> Переважні права членів кооперативу	20
<i>Боднар Тетяна Валерїєвна</i> Загальні засади участі органів державної влади і органів місцевого самоврядування в договірних відносинах	22
<i>Бурлака Ірина Василїєвна</i> До питання відшкодування шкоди в деліктних зобов'язаннях держави та інших публічно-правових утворень	27
<i>Винар Любомир Вікторович</i> Особливості відшкодування шкоди державою	30
<i>Гаврилов Євгеній Владимирович</i> К вопросу об участии органов публичной власти в частных отношениях в свете Концепции развития гражданского законодательства Российской Федерации	34
<i>Гайдар Наталія Вікторїєвна</i> Особливості правового становища держави як суб'єкта приватного (цивільного) права.....	37
<i>Гриняк Андрій Богданович</i> Поняття якості робіт у договорах підряду.....	40
<i>Гущак Іван Володимирович</i> Поняття публічного порядку за ст. 228 ЦК України	46
<i>Зозуляк Ольга Ігорівна</i> Цивільна правоздатність юридичних осіб публічного права.....	48
<i>Калаур Іван Романович</i> Про окремі новели зм.н до законодавчих актів України щодо оренди державного та комунального майна.....	53

ових прав, то яким чином вони можуть охороняти майнові права цих та юридичних осіб? Традиційно іншим є визначення публічного порядку для потреб публічно-правового регулювання та особливо публічно-правової охорони. Це не сприяє єдності ні право розуміння ні правозастосування. Опорні категорії в праві повинні тлумачитися однаково і не мати галузевого спрямування.

Таким чином, у ст. 228 ЦК поєднано публічний порядок, що перебуває виключно у сфері публічно правового інтересу (ч. 3) та порядок, який стосується приватного інтересу. Це визначення суперечливе й потребує уточнення та додаткового тлумачення. Такий розподіл може мати правове значення для субсидіарного застосування норм адміністративного та кримінального права й посилення правової охорони суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів учасників цивільних правовідносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузнецова Н. С. Недействительность сделок (к вопросу об антисоциальных сделках и последствиях их совершения. // Альманах цивилистики : Сборник статей. Вып. 4 / Под. ред. Р.А.Майданика. –К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – С. 52 – 67.
2. Бачинин В. А. Морально-правовая философия. –Х.: Консум, 2000. – 208 с.

Зозуляк Ольга Ігорівна

к. ю. н., викладач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

ЦИВІЛЬНА ПРАВОВАДІТНІСТЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Ураховуючи тенденції розвитку сучасного цивільного права, та з метою упорядко-ваності участі публічно-правових утворень у цивільно-правових відносинах, вітчизняний законодавець у Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) при регламентації видів юридичних осіб застосував поділ останніх за таким критерієм, як порядок створення на юридичні особи публічного та приватного права (ч. 2 ст. 81 ЦК України). Слід відзначити, що такий критерій класифікації юридичних осіб отримав доволі позитивне сприйняття в сучасній цивілістичній літературі [1, с. 321], і це, на нашу думку,

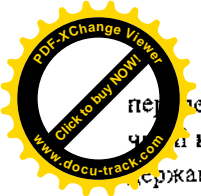
виправдано, адже через юридичні особи публічного права реалізується участь публічно-правових утворень (держави, АРК, територіальної громади) у відносинах приватноправової сфери.

Позитивно оцінюючи зазначений легальний критерій поділу юридичних осіб, слід констатувати той факт, що коли йдеться про визначення специфіки участі юридичних осіб публічного права в цивільних правовідносинах, то на сьогодні відкритими залишається досить багато ключових питань (і це цілком об'єктивно, з огляду на те, що з моменту вступу ЦК України в дію нормативне регулювання окресленої сфери так і залишилось на рівні кількох його статей).

По-перше, надзвичайно важливо визначити особливості співвідношення таких категорій як «суб'єкт публічного права» та «юридична особа публічного права», адже, як вірно зауважує О. О. Первомайський, виникає проблема зарахування/не зарахування учасників цивільних правовідносин, передбачених ч. 2 ст. 2 ЦК України до різновидів юридичних осіб публічного права [2, с. 149], а також відмежування юридичних осіб публічного права, що засновані публічно-правовими утвореннями від юридичних осіб приватного права, що можуть створюватись останніми відповідно до ч. 3 ст. 167 ЦК України.

По-друге, очевидно, що для визначення елементів цивільно-правового статусу юридичних осіб публічного права недостатньо однієї вказівки на те, що юридична особа публічного права створюється розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування. Для повноцінного розуміння змісту цивільно-правового статусу юридичних осіб публічного права потрібно є визначеність щодо правового режиму їх майна, меж участі в цивільно-правових відносинах, особливостей цивільно-правової відповідальності останніх. Крім того, не менш гостро стоїть проблема класифікації юридичних осіб публічного права, яка, за слушним зауваженням О. О. Первомайського, перебуває на «зародковому» етапі свого формування [2, с. 150].

Як бачимо, проблема, що постає перед цивілістами є доволі складною, особливо в частині вибору вірних методологічних підходів при її вирішенні. Ситуація ускладнюється також відсутністю концепції розвитку законодавства про юридичні особи. Тут слід погодитись із В. М. Зубарем, що наявність такої концепції дала б можливість проаналізувати сучасний стан діючого законодавства, визначити

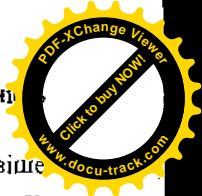

перспективи його подальшого розвитку щодо юридичних осіб, у тому числі юридичних осіб публічного права, переглянути концепцію участі держави в цивільних правовідносинах [3, с. 57].

Такий стан речей, на нашу думку, вимагає побудови якісного доктринального визначення поняття «юридична особа публічного права», яке могло б претендувати на нормативне закріплення. Утім, навіть поверхневий аналіз існуючих напрямів досліджень окресленої сфери наукового пошуку дозволяє стверджувати про відсутність єдності в підходах до розуміння поняття «юридична особа публічного права», за виключенням того, що вона створюється в розпорядчому порядку. Особливо гострі дискусії точаться навколо ключової проблеми – держава та інші публічно-правові утворення – це, як зазначалось у радянській цивілістичній літературі, особливі суб'єкти цивільного права [4], чи, як наполягають сучасні цивілісти, участь зазначених суб'єктів обумовлюється набуттям ними статусу юридичних осіб публічного права [5, с. 131-133; 3, с. 55].

На нашу думку, при характеристиці юридичних осіб публічного права слід виходити не з переліку суб'єктів, яких можна віднести до юридичних осіб публічного права, адже цей перелік по суті носить дискретний характер, у цьому випадку прив'язку слід робити до спільності ознак, що характерні для останніх. Ці ознаки, як справедливо зазначає В. Д. Примак, повинні віддзеркалювати юридичні гарантії участі юридичних осіб публічного права в цивільних правовідносинах. З одного боку, ці гарантії повинні спрямовуватись на дотримання публічного інтересу щодо збереження суб'єктної приналежності й функціонального призначення об'єктів публічної власності, закріплених за юридичними особами публічного права з метою матеріального забезпечення належного виконання ними функцій публічної влади; з іншого – на ефективний захист кредиторів публічних юридичних осіб та реальне додержання основоположних засад юридичної рівності суб'єктів цивільного права в цивільних відносинах за їх участі [6, с. 297]. І це цілком вірно, адже, як зазначається у цивілістичній літературі, для публічно-правових утворень характерний дуалізм цивільно-правового статусу, як істотний чинник визначення передумов, мети та особливостей їх участі в речових та зобов'язальних відносинах [7, с. 5].

Аналіз цивілістичної літератури дозволяє виокремити сліпні загальні риси, що характерні для юридичних осіб публічного права: це реалізація юридичними особами публічного права покладених на них функцій; закріплення за ними майна не на праві власності, а на праві господарського

відання чи оперативного управління; субсидіарна відповідальність засновників юридичних осіб публічного права [8, с. 150-153].

Але, крім зазначених ознак, на нашу думку, чи не найважливіше значення має така ознака юридичних осіб публічного права як спільність виду цивільної правоздатності юридичних осіб – спеціальної правоздатності, що, по-перше, забезпечуватиме їм однаковий обсяг цивільних прав та обов'язків при їх вступі у відносини приватноправової сфери, а, по-друге, вказуватиме на їх спеціальний статус у силу того, що на них покладаються спеціальні функції органів державної влади та місцевого самоврядування.

У літературі останніх років наголошується на тому, що поряд із закріпленням у ЦК України принципу універсальної правоздатності за всіма юридичними особами, за юридичними особами публічного права все-таки слід закріпити спеціальну правоздатність. Так, на думку Т. В. Блащук, універсальна правоздатність не може бути застосована до юридичних осіб публічного права, які наділяються імперативними повноваженнями. Відтак, щодо них слід закріпити спеціальну правоздатність, обсяг якої визначається актом про заснування такої юридичної особи [9, с. 52]. Подібну позицію знаходимо в працях Л. В. Винара, який правильно вказує, що юридичні особи публічного права, засновані державою, повинні наділятися спеціальною правоздатністю, оскільки вони мають вчиняти ті дії та здійснювати ті види діяльності, які відповідають визначеній меті та функціям, що покладені на них останньою [10, с. 50].

Дійсно, заради забезпечення стабільності цивільного обороту для юридичних осіб приватного права, зокрема, тих, які належать до корпоративного типу, передбачено законодавчі вимоги щодо мінімального розміру статутного капіталу, що забезпечує самостійність їх цивільно-правової відповідальності; вони здійснюють підприємницьку діяльність, що пов'язана із підприємницьким ризиком; одержаний від цієї діяльності прибуток розподіляють між учасниками, що зумовлює необхідність законодавчого визначення максимальної свободи в приватно-правових відносинах шляхом закріплення за ними загальної цивільної правоздатності. Коли ж ідеться про юридичні особи публічного права, то закріплення за ними майна не на праві власності породжує певні сумніви щодо надійності в них, як потенційних учасників відносин, що складаються в майновій сфері в частині належного виконання взятих на себе цивільних обов'язків та

відповідальності за їх невиконання. Саме тому видається за доцільне обмежити їх можливості у сфері цивільного обороту та визнати об'єктивним засобом закріплення за цими юридичними особами принципу загальної правоздатності і прив'язки до тієї мети, що покладена на них розпорядчим актом про заснування. Саме тому в ст. 9) ЦК України варто внести зміни, передбачивши в ній, як виняток із загального правила щодо загальної правоздатності усіх юридичних осіб, спеціальну правоздатність юридичних осіб публічного права. Ця норма слугуватиме орієнтиром для подальшого розвитку та вдосконалення законодавства про юридичні особи публічного права в межах окремого закону, який визначав би особливості їх цивільно-правового статусу.

Підсумовуючи, слід ще раз наголосити, що за умови відсутності системного підходу до визначення організаційно-правових форм юридичних осіб публічного права, необхідно вводити додаткові критерії для визначення їх ознак з метою об'єктивного виокремлення юридичних осіб публічного права від тих юридичних осіб, яким «штучно» приписують ознаки останніх, чим уводиться додаткова плутанина на практиці. Саме тому запропонований підхід щодо визначення поняття юридичних осіб публічного права через такий критерій як наявність в них однакового обсягу цивільних прав та обов'язків, що знаходять своє вираження у закріпленні за ними спеціальної правоздатності, підкреслюватиме їх цивільно-правовий статус як «невласників» майна, що створені з конкретно визначеною публічно-правовими утвореннями метою, та в кінцевому результаті сприятиме стабільності цивільного обороту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика]. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 976 с.
2. Первомайський О. О. Методологічні підходи в дослідженні поняття юридичної особи / О. О. Первомайський // Методологія приватного права: сучасний стан та перспективи розвитку (м. Київ, 22–23 травня 2009 року) : збірник матеріалів II Міжн. наук.-практ. конф. «Методологія частного права: современное состояние и перспективы развития» / ред. кол. О. Д. Крупчан (голова), Н. С. Кузнецова, Я. М. Шевченко та ін. – К. : НДІ приватного права і підприємництва АПРн України, 2009. – С. 148–151.

3. Зубар В. М. Проблемні питання щодо юридичних осіб публічного права // Охорона корпоративних прав : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару проведеного Лабораторією вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва АПРн України спільно з Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 1-2 жовтня, 2010. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2011. – С. 55-58.

4. Братусь С. Н. Субъекты гражданского права / С. Н. Братусь. – М. : Госюриздат, 1950. – 367 с.
5. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. А. Довгерта. – К. : Український центр правничих студій, 2000. – 336 с.
6. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб : монографія / Володимир Дмитрович Примак. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 432 с.
7. Иванов С. О. Участь юридических осіб публічного права у цивільних відносинах (на прикладі Міністерства оборони України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» / С. О. Иванов. – Київ, 2009. – 23 с.
8. Иванова Г. Н. Субсидиарная ответственность / Г. Н. Иванова, А. С. Шевченко // Правоведение. – 1998. – № 2. – С. 150-154.
9. Блашук Т. В. Особливості участі юридичних осіб публічного права у цивільних правовідносинах / Т. В. Блашук // Приватне право і підприємництво : збірн. наук. праць. – Вип. 8 / редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. – К. : НДІ приватного права і підприємництва АПРн України, 2009. – 192 с.
10. Винар Л. В. Правовий статус юридичних осіб, заснованих державою : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Винар Любомир Вікторович. – Львів, 2006. – 193 с.

Калаур Іван Романович

*к. ю. н., доцент кафедри цивільного права і процесу,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРО ОКРЕМІ НОВЕЛИ ЗМІН ДО ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО ОРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО ТА КОМУНАЛЬНОГО МАЙНА

Одним із засобів підвищення ефективності використання державного і комунального майна є його передання на договірних